

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 7 (20)

Суми – 2017

**SECTION 7
COURT ORGANIZATION; LAW-ENFORCEMENT AGENCIES;**

**СЕКЦІЯ 7
СУДОУСТРІЙ; ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ;
ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА**

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ
СУДІВ : ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

***Бондар Сергій Олександрович,**
канд. юрид. наук, доцент, заслужений юрист України,
суддя-спікер Сумського окружного адміністративного суду*

У статті обґрунтовується зміст категорії «адміністративні процедури» з урахуванням різних підходів до її трактування. Увага акцентується на зарубіжному досвіді визначення даної дефініції. Визначено, що під адміністративними процедурами необхідно розуміти встановлений на законодавчому рівні певний порядок послідовно здійснюваних дій уповноважених органів державної влади, кінцевою метою якого є прийняття управлінського рішення або ж реалізація повноважень посадових осіб. Охарактеризовані основні особливості, притаманні адміністративним процедурам.

Увага була на складових елементах адміністративної структури – стадіях. Було визначено трьохстадійну структуру : стадія збору інформації, її фіксування та аналізу; стадія прийняття обґрунтованого акта; стадія доведення рішення до відома виконавців, зацікавлених осіб, тобто початок виконання рішення. Також була визначені і чотирьохстадійна структура : стадія аналізу ситуації та порушення адміністративної процедури; стадія прийняття (ухвалення) рішення в справі; стадія оскарження (або опротестування) рішення; стадія виконання ухваленого рішення

У статті автором здійснено аналіз та розкрито сутність адміністративних процедур в діяльності господарських судів. Були визначені види адміністративних процедур в цілому залежно від критеріїв класифікації. Виокремлено адміністративні процедури в діяльності господарських судів.

Ключові слова : адміністративна процедура, адміністративна процедура в діяльності господарського суду, господарський суд, стадія.

Bondar S. O. Administrative Procedures within the Activities of Commercial Courts of Ukraine. The article substantiates the content of the category "administrative procedure" taking into account different approaches to its interpretation. Attention is emphasized on the foreign experience of defining this definition. It is determined that under administrative procedures it is necessary to understand the established procedure at the legislative level of consistently carried out actions of authorized state bodies whose ultimate goal is to make a managerial decision or to exercise the powers of officials. The main peculiarities inherent in administrative procedures are described.

Attention was made to the constituent elements of the administrative structure - the stages. A three-stage structure was defined: the stage of information gathering, its recording and analysis; stage of adoption of a valid act; the stage of bringing the decision to the attention of the executors, the interested

persons, that is, the beginning of the implementation of the decision. A four-stage structure was also identified: the stage of the analysis of the situation and the violation of the administrative procedure; stage of adoption (approval) of a decision in a case; stage of appeal (or protest) decision; stage of implementation of the decision

In the article the author analyzes and reveals the essence of administrative procedures in the activity of economic courts. The types of administrative procedures in general were determined, depending on the classification criteria. The administrative procedures in the activity of economic courts are singled out.

Keywords : administrative procedure, administrative procedures within the activities of commercial courts, commercial court, stages.

В контексті реформ, які відбуваються в Україні як в адміністративному судочинстві, господарському, а також – судовій гілці влади, окремої уваги потребують адміністративні процедури саме в діяльності господарських судів. Це пояснюється тим, що їх кінцевою метою є забезпечення необхідних умов для якісної організації діяльності господарських судів. У сучасній науковій доктрині доволі часто адміністративні процедури ототожнюють із самим адміністративним процесом, що є хибним. Оскільки, це два взаємопов'язаних, але різних поняття. Саме тому, актуалізується питання про вдосконалення нормативного регулювання адміністративних процедур, яке неможливе без розуміння їх сутності, змісту та призначення.

Питання дослідження адміністративних процедур було предметом розгляду багатьох адміністративістів. Зокрема, значну увагу у своїх дослідженнях приділяли : В. Б. Авер'янов, Д. Н. Бахрах, В. Р. Біла, С. Г. Братель, Н. В. Галіцина, А. Т. Комзюк, О. С. Лагода, Д. В. Мандичев, В. Ю. Мащук, О. І. Миколенко, С. С. Овчарук, В. Ф. Погорілко, В. П. Тимошук, А. В. Філатова, Ю. М. Фролов та ін.

Незважаючи на низку досліджень та те, що поняття «адміністративна процедура» в цілому є загально та частовживаним у теорії права та юридичній практиці, чіткого та однозначного визначення воно не має. Проте, варто констатувати, що погляди науковців є достатньо різними та неоднозначними, що призводить до неправильності трактування даної дефініції, а тому, ускладнюється і визначення адміністративних процедур в діяльності господарських судів. Саме це обумовлює актуальність проведеного аналізу.

Виходячи із цього, метою статті є дослідження змісту адміністративних процедур із їх подальшим визначенням та загальною характеристикою в діяльності господарських судів.

Як уже зазначалось, категорія «адміністративна процедура» може вживатися у різних контекстах. Це пояснюється тим, що існують у науковій доктрині і різні підходи до визначення та розуміння

змісту адміністративного процесу. Так, деякі науковці визначають процедуру як вид процесу; деякі – розглядають ці дві категорії як тотожні та використовують синонімічно; також є прихильники управлінської концепції. Саме тому, для того, щоб охарактеризувати сутність, природу та надати визначення дефініції «адміністративні процедури», необхідно зважати на плюралізм наукових думок щодо її трактування. Зокрема, авторський колектив навчального посібника «Адміністративне право України» визначають адміністративну процедуру як встановлений законодавством порядок розгляду й вирішення органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ із метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [1]. В свою чергу, за А. В. Філатовою, адміністративна процедура є нормативно-правовим закріпленням (правовою моделлю) певних видів діяльності, що реалізуються в межах адміністративних правовідносин і відбиваються в певній, встановленій законом, правовій формі [2, с. 92]. І. В. Бойко зазначає, що під адміністративною процедурою слід розуміти структурований, нормативно закріплений порядок прийняття адміністративних актів або укладення адміністративно-правових договорів, спрямований на вирішення конкретних справ у сфері публічного управління [3, с. 7].

У зарубіжній науці також немає єдиного підходу до розуміння категорії «адміністративна процедура». Німецький професор Е. Шмідт-Ассманн визначив її як планово-структуровані заходи з отримання інформації й опрацювання інформації, що відбувається у сфері відповідальності носія публічної адміністрації. Так, адміністративно-правові процедури являють собою конкретні заходи та є зразками врегулювання [4, с. 351].

Проаналізувавши вищеподані визначення, ми доходимо висновку, що під адміністративними процедурами необхідно розуміти встановлений на

законодавчому рівні певний порядок послідовно здійснюваних дій уповноважених органів державної влади, кінцевою метою якого є прийняття управлінського рішення або ж реалізація повноважень посадових осіб.

На підставі визначень «адміністративна процедура», ми можемо трактувати і адміністративні процедури в діяльності господарських судів. Так, дана категорія становить собою встановлений на законодавчому рівні певний порядок послідовної діяльності господарського суду, судді або ж уповноваженої особи з приводу прийняття рішення по справі чи здійснення управлінської функції.

Як зазначає С. Г. Братель, для адміністративної процедури властиві наступні риси:

- вона складається із певної послідовності дій суб'єктів юридичної процедури;
- діє в межах адміністративних правовідносин;
- має чітку регламентуючу форму;
- порядок її здійснення регламентується відповідними правовими нормами;
- адміністративні процедури приводять до виникнення, зміни та припинення адміністративних правовідносин;
- має інтелектуально-вольовий характер;
- результатом її здійснення є реалізація прав, свобод, законних інтересів суб'єкта права або виконання юридичних обов'язків;
- її підсумком є прийняття адміністративного акта [5, с. 100].

Акцентувати увагу необхідно не лише на властивостях адміністративної процедури, а і на її складових елементах. Ними безпосередньо є стадії, етапи або ж окремі дії. Д. Бахрах надав визначення трьохстадійної структури адміністративної процедури. Так, він відніс наступні стадії :

- перша – стадія збору інформації, її фіксування та аналізу;
- друга – прийняття обґрунтованого акта;
- третя – доведення рішення до відома виконавців, зацікавлених осіб, тобто початок виконання рішення [6, с. 610]. Ці стадії можуть також бути поділені на ряд етапів. В свою чергу, Н. Л. Губерська наголошує на тому, що необхідно виділяти чотири основні стадії, зокрема :
- стадія аналізу ситуації та порушення адміністративної процедури;
- стадія прийняття (ухвалення) рішення в справі;
- стадія оскарження (або опротестування) рішення;
- стадія виконання ухваленого рішення [7, с. 13].

Аналізуючи вищенаведену чотирьохстадійну структуру адміністративної процедури, необхідно

зосередити увагу на тому, що стадія оскарження або ж опротестування рішення носить факультативний характер. Так, вона може мати місце, а може і не використовуватись.

Для того, щоб визначити адміністративні процедури в діяльності господарських судів, необхідно виокремити види адміністративних процедур в цілому. У зв'язку із тим, що єдиного підходу до тлумачення даної дефініції не існує, то і єдина класифікація також відсутня. Перш за все, необхідно відмежовувати критерій, за яким проводиться класифікація. Загалом, найбільш поширеною класифікацією є наступна. Так за С. Т. Гончарук адміністративні процедури поділяються на наступні :

- у справах за зверненнями громадян;
- у справах про адміністративні правопорушення;
- заохочувальні;
- дозвольно-реєстраційні;
- контрольні-наглядові;
- установчі;
- щодо підготовки та прийняття управлінських актів;
- щодо застосування заходів адміністративного припинення;
- з питань діловодства та документообігу;
- з питань кадрової роботи;
- щодо організації внутрішньоапаратної діяльності;
- щодо індивідуальних звернень юридичних осіб з питань управлінського характеру та ін. [8, с. 87–88].

В свою чергу, М. В. Силайчев надає класифікацію адміністративних процедур на функціональні (ті процедури, які які здійснюються за наявності невіддільних приватних осіб) та організаційні (метою яких є організація управління, а саме: підготовка актів управління, діловодство, процедури із взаємовідносин з підлеглими організаціями і ін.) [9, с.52].

Саме наведена класифікація є найбільш оптимальною для проведення аналізу адміністративних процедур в діяльності господарських судів. Це зумовлено основною метою функціонування господарських судів – звернення до суду у відповідності до підвідомчості господарських справ. Це буде безпосередньо першим видом адміністративних процедур у діяльності господарських судів. Наступною групою, яку необхідно визначити, є адміністративні процедури, які пов'язані безпосередньо із питаннями створення, реорганізації, ліквідації господарських судів. Також, вважаємо за доцільне виділити групу адміністративних процедур, які стосуються

внутрішньої організації діяльності суду. Вони мають місце безпосередньо у межах суду та хоплюють питання, пов'язані із організацією – забезпечення діловодства, підбір кадрів та їх розстановка, питання взаємодії структурних підрозділів суду та ін.

Таким чином, ми робимо висновок, що вищенаведена класифікація адміністративних

процедур в діяльності господарських судів є умовною та може бути розширена. Дані процедури є тісно взаємопов'язаними між собою, а тому, їх метою є здійснення належного правосуддя в Україні..

Використана література :

1. Адміністративне право України : навч. посіб. / В. В. Галунько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін. – Х. : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. – 320 с.
2. Филатова А. В. Регламенты и процедуры в сфере реализации государственного контроля (надзора) : монография / А. В. Филатова. – С. : Научная книга, 2009. – 208 с.
3. Бойко І. В. Адміністративна процедура : конспект лекцій / І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова. – Х. : Право, 2017. – 132 с.
4. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання : основні засади та завдання системаики адміністративного права / Е. Шмідт-Ассманн. – 2-е вид., пер. і доп. – К. : «К.І.С», 2009. – 552 с.
5. Братель С. Г. Природа та особливості адміністративних процедур / С. Г. Братель // *Visegrad Journal on Human Rights*. – 2014. – № 2. – С. 99-103.
6. Бахрах Д. Административное право : учебник для вузов / Д. Бахрах, Б. Россинский, Ю. Стариков. – 3-е изд., пересмотр. и доп. – М. : Норма, 2007. – 816 с.
7. Губерська Н. Л. Стадії адміністративних процедур : поняття та види / Н. Л. Губерська // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2015. – Випуск 32. Том 3. – С. 11-15.
8. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посіб. / С. Т. Гончарук. — К. : Аванпост-Прим, 2004. — 200 с.
9. Силайчев М. В. Правовая теория и практика административной процедуры : дис... на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Силайчев Михаил Валерьевич ; Моск. гос. юрид. акад. — М., 2009. — 218 с.